

Carme Karr, feminista i periodista

El cinquantenari de la seva mort ha servit per recuperar els valors d'una figura clau del Modernisme

— Josep M. Ainaud de Lasarte —

Esriptora, periodista, conferenciant i educadora, Carme Karr i Alfonseti va ser un personatge clau del feminisme català de principis de segle, el gran moment del Modernisme. Ara, quan s'ha complert el cinquantè aniversari de la seva mort, l'Institut Català de la Dona ha organitzat uns actes commemoratius que en fan presents el record i l'exemple.

Sovint, les commemoracions històriques ajuden a recuperar noms, figures i èpoques que tenim massa oblidats. I ara que hem recordat el cinquantenari de la mort de Carme Karr, el 29 de desembre de l'any 1943, és avinent evocar la figura i l'obra d'aquesta precursora del feminisme a casa nostra.

La vida i l'obra de Carme Karr i Alfonseti són un bon exemple de com una persona de família estrangera es pot integrar, plenament, a la cultura d'un altre país. De pare francès d'origen alemany i de mare italiana, havia nascut a Barcelona —on el seu pare era vice-cònsol— el 16 de març de 1865. El pare era un prestigiós enginyer francès, Eugène Karr, que havia arribat a Barcelona per treballar en la indústria metal·lúrgica. El germà del pare era Alphonse Karr, el polèmic escriptor, periodista i floricultor, promotor de la Côte d'Azur, "el solitari de Saint-Raphael", autor d'escrits tan conflictius com les populars *Guêpes*, una revista satírica que sortia cada setmana per "donar una fiblada", i que li va ocasionar molts maldecaps. La mare era

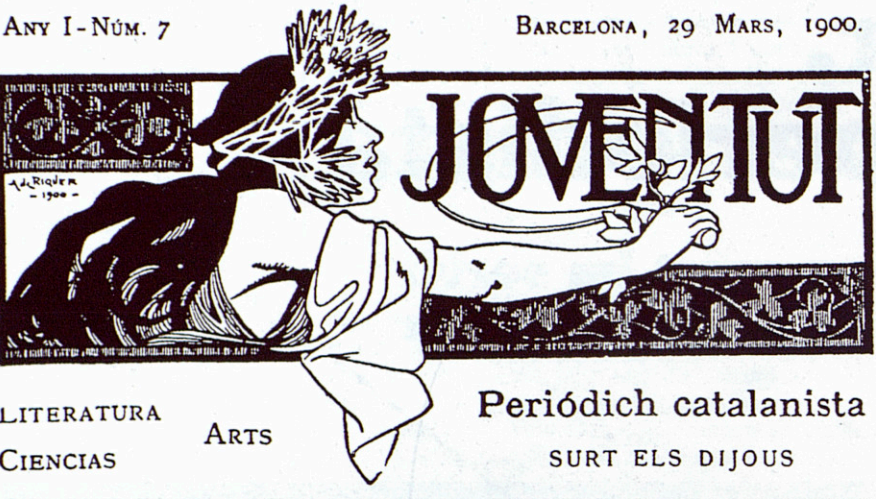

— Filla d'una italiana i del vice-cònsol francès a Barcelona, va integrar-se plenament a la cultura catalana —

ANY I - NÚM. 7

BARCELONA, 29 MARS, 1900.

LITERATURA ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Director literari: LLUÍS VIA. Director artístich: ALEXANDRE DE RIQUER.

d'ascendència italiana, relacionada amb Livorno, un centre comercial vinculat a la Barcelona d'aquell temps.

El català, llengua de cultura

Tot i aquests antecedents, Carme Karr s'incorporà de ben jove a la vida cultural catalana i es llançà, sense complexos, a parlar i escriure aquella llengua que no havia après a l'escola ni era la de la seva família. Casada des de 1890 amb Josep Maria de Lasarte i de Janer, de família basca emparentada amb una antiga família barcelonina, els De Janer, Carme Karr s'introduí en el món de la cultura catalanista de la revista *L'Avenç*, on trobà una gent oberta a Europa, moderna, ben diferent de la burgesia catalana més tradicional i tancada. D'aquella gent sorgí el Modernisme, vibrant a l'Europa de fi de segle, i d'allí sortí una revista, *Joventut*, que en fou el portaveu. Carme Karr hi conegué els qui serien bons amics seus per sempre més: Apel·les Mestres, Jeroni Zanné, Lluís Via —el director—, Joaquim Pena —l'impulsor de Wagner, casat amb Germaine Aranda, filla del director de la banda de música de l'harem del soldà de Turquia!—, Víctor Català, Adrià Gual, Frederic Pujulà i tants d'altres. Carme Karr va escriure-hi els seus primers articles, l'any 1902, de crítica musical. No els signà pas amb el seu nom: no hauria estat gaire ben vist que una senyora, i a més forastera, hi figurés d'una manera tan ostentosa. Els signà, modestament, com "Una liceista", i tot i no tenir l'agressivitat de Joaquim Pena, ja demostrava sentit crític i cultura musical. Carme Karr tenia un bon coneixement de llengües —el català, el castellà, el francès, l'italià i l'alemany— i una sensibilitat musical que li permeté editar l'any 1903 unes cançons d'Apel·les Mestres que ella havia musicat. Una, "La non-non dels papellons", era considerada per Alexandre Cirici com un autèntic himne del Modernisme. A la coberta de l'edició hi figuraven uns magnífics escardots dibuixats per Apel·les Mestres, al·lusius al cognom de l'autora: card i Karr sonen igual, fonèticament, i ben aviat "L'Escardot" fou el nou pseudònim de Carme Karr. Amb ell signà noves col·laboracions a *Joventut*, però també el féu servir per publicar un volum de contes a la Biblioteca Joventut, *Bolbes*, i poc després, a la Biblioteca Popular de l'Avenç, un altre, *Clixés*. Era l'any 1906, i tots dos anunciaven l'aparició d'una nova autora de les lletres catalanes, saludada per Joan Maragall amb una elogiosa crítica: "He trobat en elles lo primer que cerco en tota obra artística: emoció". I afegia: "Quina novel·la la tenim dret a esperar-ne, de vostè!". La novel·la no arribà mai, tot i que un començament, *De la vida d'en Joan Franch*, obtingué un premi als Jocs Florals de Barcelona.

BARCELONA. - JANER. -

Numera extraordinari. 10 CENTIMS

LA TRALLA

à les Dones
Catalanes

Excent nacionalista l'acció que en el nostre poble realitza la Unió, tenen el dret i l'obligació de cooperar-hi tots els catalans moguts per les aspiracions del Nacionalisme, qualsevol que sia flor penjar i sentir en matèries religioses, polítiques i socials. — Declaració de la VII Assemblea de la Unió Catalana.

SUMARI

Dones Catalanes. — D. Martí Jullà.
El nostre feminisme. — Ulloa de Huesca.
A la Joventut Catalana de Sabadell. — Agnès Armengol de Bada.
Una castellana. — Elisabet Malgrat.
Sberres. — Esclatada R. Frankfurt.
Carta oberta. — Esclatada R. y Gili.
Nota del temps. — Joaquim Rosal de Rosal.
L'enumeració de l'enumeració, canó. — Carme Karr, Dreta de Víctor Català.
A les noies Catalanes. — Antonieta Arbo de Vidal.
Nacionalisme. — Carme de O.
La salutació de la hereta. — Dolores Monceró de Masó.
Dones catalanes. — Maria Pellicer y Sala.
Dolores. — Lluís Vidal.
El poble i el seu lloc. — Felip Palma.
Sumari d'enumeració. — Lluís Gili.
Tristesa dedicada a la dona. — Joseph Miralles.
La nostra tasca. — Teresina Criteris de Bonquet.
A les noies catalanes. — Irene Gili.
Educació femenina. — Mercè Padellàs i Hugueta.
Sempre arreu. — Maria Pellicer y Sala.
A. — Joan Vidal y Tarragó.
Per tu. — Agnès Bada.
A. — Maria Baldo.
L'Administració a les dones catalanes.
Enumeració. — Lluís Montaner.
Enumeració. — Lluís Montaner.
Enumeració. — Lluís Montaner.
Enumeració. — Lluís Montaner.

— Col·laborà en diaris, a *Joventut* i *Gent Nova*, i va dirigir *Feminal*, suplement mensual de *La Il·lustració Catalana* —

La periodista

El periodisme l'havia seduït, i no el deixaria més. Ara signaria amb el pseudònim de "Xènia" i iniciaria una polèmica amb Eugeni d'Ors, el "Xènius" de *La Veu de Catalunya*. Col·laborava a les revistes catalanes, com aquella magnífica *Gent Nova*, de Badalona, que encara espera que algú en faci, almenys, una tesina. A *Gent Nova* hi publicà sovint, fins i tot narracions com "Platja", dedicada a Joan Maragall, d'una actualitat sorprenent, i el discurs dels Jocs Florals de Badalona del 1910, els primers que presidia una dona. Un aspecte nou, que tampoc no deixaria mai més: el feminisme, que tot just començava a casa nostra. Carme Karr veia ben compatibles una cosa i l'altra, i a través del periodisme llançava les noves idees del feminisme que s'escampava per Europa. Col·laborava, cada vegada més sovint, als diaris, en català o en castellà: al *Diario de Barcelona*, a *Las Provincias* de València, més endavant a *El Día Gráfico* de Barcelona, on escriuria una pàgina setmanal sobre la dona, per indicació del seu bon amic el periodista Josep Artís, pare de l'actual "Sempronio" i oncle de "Tísner". El 31 de desembre de 1906 apareixia el darrer número de la revista *Juventut*. Poc temps més tard naixia una nova revista, *Il·lustració Catalana*, amb un missatge diferent, dins l'estil dels *magazines* europeus d'aquell temps. N'era el director un bon amic de Carme Karr, el poeta Francesc Matheu, "l'home dels Jochs Florals", i li demanà la col·laboració. Però una col·laboració ambiciosa: que preparés, una vegada al mes, un suplement dedicat a la dona catalana. I així va néixer *Feminal*, la revista femenina que ha durat més temps i que encara val la pena consultar. Va sortir des de l'any 1907 fins al 1917: tot un rècord. Puntualment, cada mes, amb la mateixa qualitat de contingut i de presentació: paper *couché*, esplèndides fotografies, orles modernistes dibuixades expressament, partitures musicals a cada exemplar. El darrer número, aparegut el desembre de 1917, ja s'acomia dels lectors a causa de les circumstàncies adverses: som en plena guerra europea i no es vol apujar el preu de la revista: 50 cèntims, que ja era molt; dos ralets de plata d'aquell temps, quan molts jornals no arribaven a gaires pessetes.

La col·lecció de *Feminal* és una bona crònica, gràfica i literària, de la societat catalana de l'època, sobretot de la vida femenina de la Barcelona d'aquell temps. Carme Karr hi feia de tot: directora, secretària de redacció, redactora, amb noms ben diversos: Carme Karr, C.K., Joana Romeu, L'Escardot... Sobretot, procurava que tot el que feia la dona hi tingués ressò. Si una noia de Badalona feia teatre, i el feia bé, hi sortia retratada: es deia Margarida Xirgu. Si una nena dibuixava amb traça, li publicava els dibuixos: els signava la Lola Anglada. Si una noia, deixeble de Granados, començava a cantar, en parlava: era la Conxita Badia. I si una cantant danesa passava per

Il·lustració Catalana

759

Feminal

Núm. 128

Barcelona 30 Desembre 1917

LO PESSEBRE

FRAGMENT DEL QUE HA FET AQUEST ANY A
SABADELL D. ANTONÍ OLIVER. — (Casafins, f.)

50 cèntims

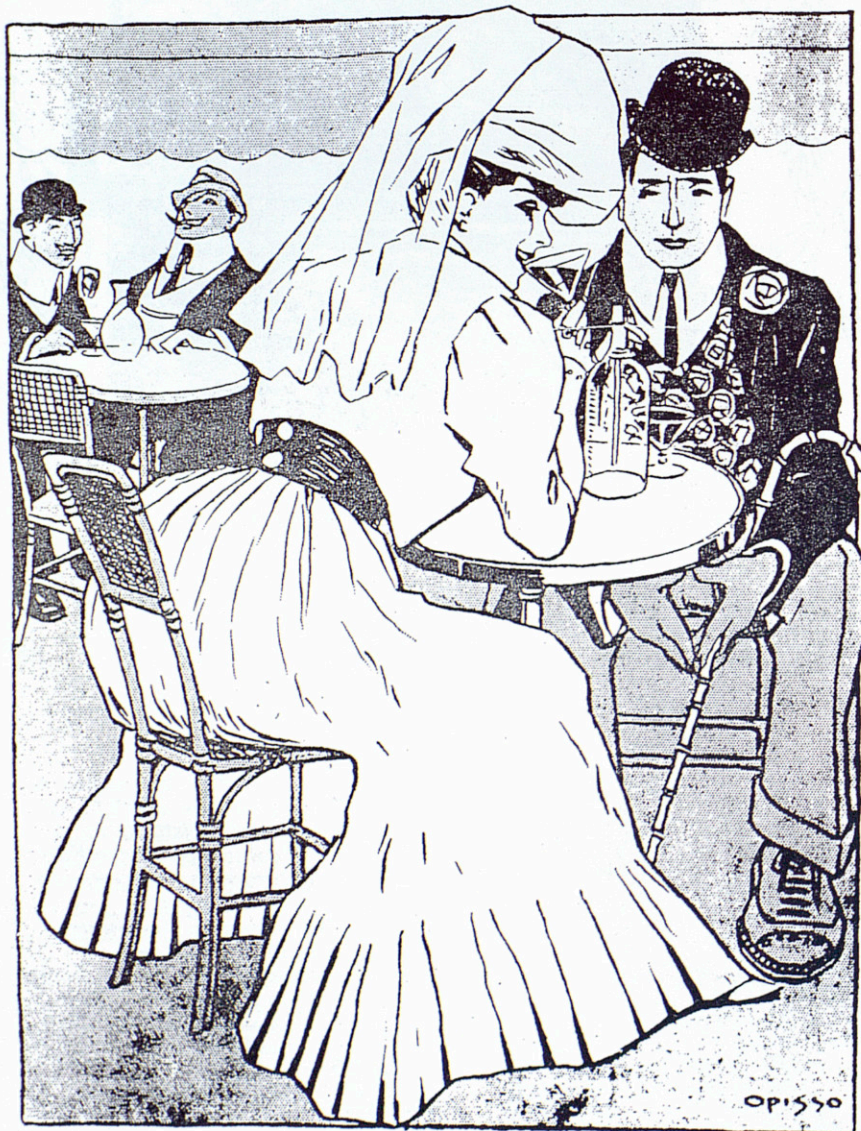
A la pàgina de l'esquerra, capçalera de *Juventut*, la primera revista catalana on col·laborà Carme Karr, i portada del número de *La Tralla* que fou denunciat a l'autoritat militar per un desafortunat article titulat "Era castellana!". En aquesta pàgina, portada del darrer número de la revista *Feminal* i caricatura de Carme Karr dibuixada per Bagaria.

Barcelona, 17 Novembre 1906.

Any I - Núm. 7.

Or i Grana

L' HORA DEL VERMOUTH

Barcelona, li feia una entrevista: era la soprano Culmell, muller de Joaquín Nin i mare d'Anaïs Nin i de Joaquín Nin-Culmell, que la recordarien tota la vida.

No hem d'oblidar la generositat amb què obria les pàgines de la revista a joves col·laboradors: Maria Pi Sunyer –que signaria Roser Lacosta, i que va morir en plena joventut–, la dibuixant Lluïsa Vidal o la compositora Narcisa Freixas. I estava amatent al que passava a Catalunya i arreu del món: la seva cosina, l'escriptora Violette Bouyer-Karr, la tenia al corrent del que passava a França; Coloma Rosselló de Sans, de les novetats de Mallorca; Blanca de los Ríos o Sofia Casanova, de la resta d'Espanya.

Carme Karr continuava col·laborant, però, a la premsa del moment. Tots els temes li eren bons i en alguns dels articles, l'encert era evident. El seu nom havia figurat en la premsa catalanista, fins i tot la més radical: *La Tralla*. *Or i Grana*, en els moments de la Solidaritat Catalana. A la mort de Joan Maragall, li dedicà al *Brusi* un emocionant i emocionat comiat: "Sagrada herència", dedicat a la vídua i als fills del poeta. I uns anys més tard, el 1917, a la mort d'Enric Prat de la Riba, escrivia a les pàgines de la revista *Ofrena* un emotiu article de comiat. Fins i tot triomfà al teatre: "Els ídols" fou un autèntic èxit.

La feminista

Preocupada per la dona, sobretot per la seva cultura i la seva instrucció, dirigí el 1913 una residència per a noies, "La Llar", que no durà gaire temps. Més problemes tingué amb una associació feminista en la qual havia posat grans esperances: Acció Femenina, fundada el 1921, on sovintejaren les discussions entre associades i que la guerra del 36 s'endugué torrent avall, com tantes il·lusions. El feminisme de Carme Karr no era polític, tot i que fou una de les signants del manifest de 1914 per a la Unitat Moral d'Europa, i del que en 1931 demanava al president Macià el dret de vot per a la dona. Defensà la llibertat en tot moment, i la repressió franquista i la segona guerra mundial l'afectaren profundament. Morí a la seva casa de Sarrià, el 29 de desembre de 1943. Els diaris ni en parlaren: no era del règim i molts dels seus amics, com Carles Pi i Sunyer o Joaquim M. Boix Raspall, eren a l'exili o a la presó. Encara havia publicat, representant una altra línia de la seva producció literària, un llibre de contes dedicat a la seva primera besneta, forçosament en castellà, *El libro de Puli*. La seva ploma, una antiga Swann de punta desgastada, la conservo entre els records que més estimo. Carme Karr era la meua àvia, la mare de la meua mare, i el seu record avui se'm fa encara més present. ●

— Fou una de les signants del manifest que el 1931 demanava al president Macià el dret de vot per a les dones —